

Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen

PGGM Vermogensbeheer B.V.

September 2020

Inhoud

Toelichting Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen	3
Uitvoeringsrichtlijn ESG Integratie	6
Uitvoeringsrichtlijn Actief Aandeelhouderschap	11
Uitvoeringsrichtlijn Stemmen	13
Uitvoeringsrichtlijn Engagement	15
Uitvoeringsrichtlijn Juridische Procedures als Aandeelhouder	19
Uitvoeringsrichtlijn Uitsluiting en Niet Beleggen	21
Uitvoeringsrichtlijn Classificeren en Alloceren naar SDI's	25

Toelichting Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen

Introductie

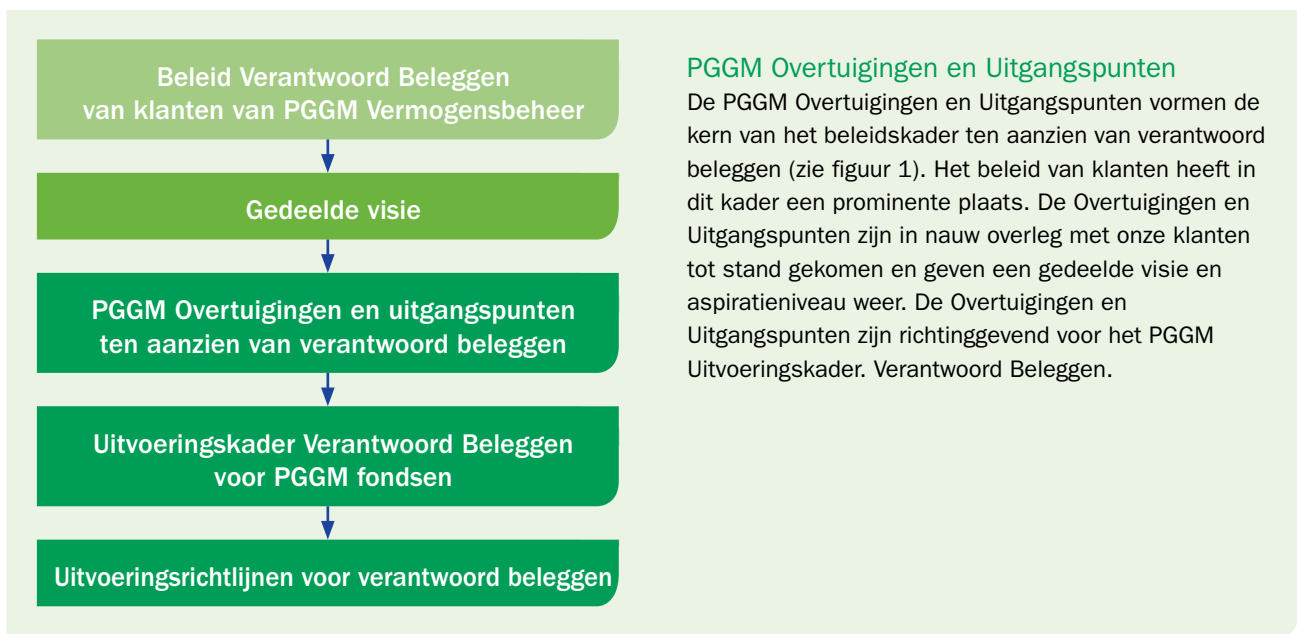
Dit document beschrijft het Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen van PGGM Vermogensbeheer B.V. (hierna: PGGM). Het Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen bestaat uit een aantal specifieke uitvoeringsrichtlijnen. Het Uitvoeringskader en de onderliggende uitvoeringsrichtlijnen zijn onderdeel van het beleidskader rond verantwoord beleggen (zie figuur 1) en vormen een nadere uitwerking van de PGGM Overtuigingen en Uitgangspunten ten aanzien van verantwoord beleggen.

Uitvoeringskader en uitvoeringsrichtlijnen

Het Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen bestaat uit verschillende, soms fonds-specifieke uitvoeringsrichtlijnen. De uitvoeringsrichtlijnen geven weer op welke manier PGGM binnen de PGGM fondsen voor gemene rekening en door PGGM beheerde gesegregeerde mandaten voor haar klanten invulling geeft aan de activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen of aan de implementatie van verantwoord beleggen in specifieke vermogenscategorieën.

Het Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen omvat de volgende uitvoeringsrichtlijnen:

- Uitvoeringsrichtlijn ESG-integratie
- Uitvoeringsrichtlijn Actief Aandeelhouderschap uiteenvallend in:
 - Uitvoeringsrichtlijn Stemmen
 - Uitvoeringsrichtlijn Engagement
 - Uitvoeringsrichtlijn Actieve juridische procedures als aandeelhouder
 - Uitvoeringsrichtlijn Uitsluitingen en Niet Beleggen
 - Uitvoeringsrichtlijn Classificatie en Allocatie naar SDI's

Figuur 1: Beleidskader Verantwoord Beleggen

Toepassing uitvoeringsrichtlijnen

Toepassing in de PGGM-fondsen

De verschillende uitvoeringsrichtlijnen zijn van toepassing op PGGM fondsen en waar relevant, ook van toepassing op gesegegreerde mandaten voor individuele klanten die door PGGM worden beheerd.¹ Deze zijn aan te vullen met klant-specifieke beleidsrichtlijnen.

Rapportage en verantwoording

PGGM legt op kwartaal- en jaarbasis verantwoording af over de implementatie van de uitvoeringsrichtlijnen uit het Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen. PGGM committeert zich aan door de Verenigde Naties ondersteunde Principles for Responsible Investment en rapporteert hierover. Ook draagt PGGM als uitvoerder zorg voor het implementeren van het IMVB convenant voor de klanten die dit ondertekend hebben. Elk kwartaal rapporteert PGGM over relevante ontwikkelingen aan haar klanten. Daarnaast heeft PGGM een publiek toegankelijke website waarop elk jaar het Integrale Jaarverslag Vermogensbeheer, waarop onafhankelijke assurance is uitgevoerd, wordt gepubliceerd. Voor het jaarverslag volgt PGGM de principes van het Global Reporting Initiative (GRI).

Actualisatie en aanpassing

Het Uitvoeringskader en/of de onderliggende uitvoeringsrichtlijnen worden jaarlijks geactualiseerd, indien ontwikkelingen hiertoe aanleiding geven. PGGM neemt hiertoe het initiatief en informeert klanten en andere belanghebbenden hierover. Voorstellen tot meer inhoudelijke aanpassingen van het Uitvoeringskader of onderliggende uitvoeringsrichtlijnen kunnen zowel van PGGM als haar klanten komen. Omvangrijke en ingrijpende wijzigingen, die bijvoorbeeld een effect kunnen hebben de prestaties van de fondsen, moeten eerst ter advies worden voorgelegd aan de Advisory Board Responsible Investment (ABRI). Vervolgens moeten deze wijzigingsvoorstellen voorzien van een advies van de ABRI ter consultatie aan de klanten worden voorgelegd. Voorstellen tot wijzigen vanuit de klanten worden in eerste instantie in de participantenvergaderingen voor de betreffende fondsen besproken.

Rollen en verantwoordelijkheden

Bij de vaststelling, implementatie en eventuele aanpassing van het Uitvoeringskader en onderliggende uitvoeringsrichtlijnen zijn diverse partijen betrokken. De rollen en verantwoordelijkheden van de betrokkenen zijn als volgt:

¹ Voor meer informatie per fonds, verwijzen wij naar onze website (compliance), waar ook alle relevante informatie in het kader van Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR).

Investment Committee (IC)

Het IC is een besluitvormend orgaan van PGGM, dat – onder andere – over de uitvoeringsaspecten met betrekking tot verantwoord beleggen besluit. Het IC stelt op basis van de Uitvoeringsrichtlijn Uitsluitingen de uitsluitingenlijsten vast die van toepassing zijn op de beleggingen door PGGM. Daarnaast besluit het IC over andere aspecten die aan de beleggingen gerelateerd zijn en die voortkomen uit de implementatie van verantwoord beleggen.

Klanten / Participantenvergadering

De klanten van PGGM hebben een eigen verantwoord beleggen beleid en kunnen er bijvoorbeeld voor kiezen om een eigen uitsluitingenlijst vast te stellen. Via een participantenvergadering hebben de verschillende klanten die participeren in een bepaald PGGM-fonds de mogelijkheid om met elkaar over fonds-specifieke onderwerpen te spreken of te besluiten. Zo kunnen zij in het kader van verantwoord beleggen bijvoorbeeld adviseren om aanvullende uitsluitingscriteria voor een of meerdere fondsen toe te passen of individuele namen aan de uitsluitingenlijst toe te voegen. In dergelijke gevallen of wanneer andere onderwerpen met betrekking tot verantwoord beleggen ter discussie staan, kan de Advisory Board Responsible Investment om advies worden gevraagd (zie hierna).

Advisory Board Responsible Investment (ABRI)

De ABRI is een adviserend orgaan op het gebied Verantwoord Beleggen, ingesteld ten behoeve van PGGM en klanten. De ABRI richt zich in het advies aan PGGM op een kwalitatieve invulling van de PGGM Overtuigingen en Uitgangspunten en het bijbehorend Uitvoeringskader op een manier die past bij de collectiviteit van de klanten.

Wanneer dit Uitvoeringskader ingrijpend wordt gewijzigd of wanneer PGGM bij de uitvoering voor klanten tegen de grenzen van het kader aanloopt, zal PGGM de ABRI om advies verzoeken. Desgevraagd geeft de ABRI ook (beleidsmatige) adviezen aan individuele klanten. Daarnaast kan de ABRI advies verstrekken ten behoeve van discussies met betrekking tot verantwoord beleggen in een participantenvergadering.

Responsible Investment (RI)

De afdeling RI is verantwoordelijk voor de (door) ontwikkeling van het Uitvoeringskader bestaand uit de verschillende uitvoeringsrichtlijnen. RI consulteert hiertoe klanten, de ABRI en relevante interne gremia. RI heeft een onafhankelijke adviesfunctie ten behoeve van klanten met betrekking tot hun beleid verantwoord beleggen en de uitvoering daarvan. RI ondersteunt daartoe PGGM en haar klanten ook bij de kritische evaluatie van het eigen gedrag binnen de financiële keten. RI ondersteunt tevens de verschillende (beleggings)afdelingen met advies en

expertise bij de uitvoering van de activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen, bijvoorbeeld wanneer deze activiteiten onderdeel vormen van het beleggingsproces via ESG-integratie. RI is zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van verschillende activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen, zoals uitsluitingen, stemmen, engagement en shareholder litigation. RI draagt ten slotte actief bij aan innovatie en thought leadership van PGGM op verantwoord beleggen en verzorgt kwartaal- en jaarrapportages over de activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen aan klanten en andere stakeholders.

Uitvoeringsrichtlijn ESG-integratie

Deze uitvoeringsrichtlijn beschrijft hoe PGGM Vermogensbeheer B.V. (hierna: PGGM) invulling geeft aan de integratie van milieu-, sociale en governance factoren (ESG-factoren) in de beleggingsprocessen (ook wel ESG-integratie). De uitvoeringsrichtlijn is ook van toepassing op gesegegreerde mandaten voor individuele klanten die door PGGM worden beheerd. De uitvoeringsrichtlijnen vormen een nadere uitwerking van het Verantwoord Beleggingsbeleid van onze klanten en zijn onderdeel van het PGGM Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen.

Ingevolge het beleid 2020 is de ESG integratie in de lijn belegd. Dat wil zeggen dat de beleggingsteams – in zoverre mogelijk - de verantwoordelijkheid over de implementatie van ESG in de betreffende beleggingsportefeuille dragen. Het beleggen van de ESG-integratie in de lijn laat onverlet dat PGGM zorgdraagt voor de sturing van consistentie in de uitvoering, rekening houdend met de mogelijkheden die de beleggingscategorieën bieden gegeven de beleggingswijze en de aard van de beleggingen. De beleggingsteams worden in de ESG integratie ondersteund door het RI team, dat specialistische kennis heeft over de implementatie van ESG, datasystemen en best practices. Naast deze adviesfunctie heeft RI een rol om de beleggingsteams te assisteren in het stellen van ambitieuze doelstellingen en het monitoren van het in de praktijk brengen hiervan. Het beleggen van ESG integratie in de lijn betekent derhalve dat juist consistente sturing op de doelstellingen van de klanten aandacht verdient.

Definitie

PGGM definieert ESG-integratie als het meewegen van het effect van ESG-factoren op het beleggingsrisico en -rendement. Specifiek definieert PGGM dit als het op structurele en systematische wijze betrekken van materiële ESG factoren in bestaande beleggingsprocessen. Materiële ESG-factoren zijn factoren die een significante impact hebben op de onderliggende belegging doordat ze bijvoorbeeld risico verminderen, de omzet verbeteren of kosten besparen.

PGGM beoordeelt ESG-factoren, zoals klimaatverandering of een goed ondernemingsbestuur primair omdat dit onderdeel is van het voeren van een goed risicobeheer. ESG-factoren beïnvloeden met name op de langere termijn het beleggingsrendement van onze klanten. Ook vanuit wet- en regelgeving worden toenemende eisen opgelegd aan het screenen op deze factoren als onderdeel van risico beheer, omdat deze factoren uiteindelijk het beleggingsrendement van onze klanten zullen beïnvloeden. Daarnaast ziet PGGM het als een kans om betere performance te realiseren, hetzij door verlaging van beleggingsrisico's, hetzij door het verhogen van (het verwachte) rendement.

Omdat PGGM de ESG integratie in de lijn invult dient PGGM de consistente implementatie van ESG integratie te bewaken. PGGM heeft om dit te borgen een structuur van verantwoording en rapportage ingericht, waarbij PGGM RI adviseert onder verantwoordelijkheid van de CIO's.

Basis van implementatie

Om te beoordelen welke ESG-factoren voor een specifieke belegging materieel zijn, richt PGGM processen in die bij beleggingen doorlopen worden. De aanpak verschilt per beleggingscategorie. Dit verschil wordt veroorzaakt door de mate van invloed die PGGM op het beleggingsproces heeft, bijvoorbeeld of het extern of intern wordt beheerd. Daarnaast maakt het verschil of het om passieve of actieve beleggingsstrategieën gaat. Ook speelt het effect dat ESG-factoren op de beleggingscategorie hebben, zoals risicovermindering versus rendementsverbetering, een rol.

Scope integratie

De scope van deze uitvoeringsrichtlijn is ESG-integratie in de gehele portefeuille van PGGM. Leidraad voor ESG integratie is het beleggingsbeleid van klanten. Daarnaast gelden de verplichtingen die voortvloeien uit wet- en regelgeving.

PGGM gebruikt één raamwerk voor alle beleggingen om door de gehele beleggingsportefeuille consistent te beoordelen welke ESG factoren van belang zijn bij een specifieke belegging. Dit raamwerk is gestoeld op de Materiality Map van de Sustainable Accounting Standards

Board (SASB). Voor elke belegging wordt aan de hand van de SASB classificatie bijgehouden welke ESG-factoren als materieel aan te duiden zijn. Deze classificatie is aan de hand van de industrie/sector waarin de belegging zich bevindt. De vertaling hiervan naar screening is afhankelijk van het type belegging (bijv. aandelen, obligaties of andere instrumenten). Aan de hand van de classificatie is door de investment teams vast te stellen wat de meest relevante factoren zijn binnen het ESG spectrum die voor betreffende belegging de aandacht behoeven c.q. monitoring nodig hebben.

Per beleggingstype bepaalt PGGM tevens wat de meest geëigende methode is om de beleggingen te monitoren op ESG factoren. De databronnen die de beleggingsteams en het Responsible Investment team ("RI") hiervoor gebruiken variëren aan de hand van de meest relevante factoren. PGGM doet onderzoek naar de (voorspellende) waarde van de gebruikte factoren op de financiële performance. RI stelt voorts samen met de beleggingsteams op jaarbasis voor elk beleggingsteam vast wat de kernelementen op integratie gebied zijn en op welke wijze deze doelstellingen invulling krijgen.

Van de beleggingsteams wordt – in zoverre relevant – verwacht dat de integratiedoelstellingen op middellange termijn in een document vervat worden. Dit document is de zogenaamde (nadere) 'uitvoeringsrichtlijn' en geeft per beleggingsteam aan op welke wijze in de praktijk integratie tot stand komt, alsmede de verwachtingen van PGGM ten aanzien van de entiteiten waarin belegd is. De uitvoeringsrichtlijnen vormen tevens een belangrijk instrument om de uitvoering van de ESG-integratie door interne en externe managers op de door PGGM gewenste wijze te waarborgen. Op dit moment zijn de volgende nadere uitvoeringsrichtlijnen (in het Engels) beschikbaar via de PGGM website²:

- Responsible Investment in Credit Risk Sharing guideline
- Responsible Investment in Emerging Markets Credits guideline
- Responsible Investment in External Management guideline
- Responsible Investment in Infrastructure guideline
- Responsible Investment in Investment Grade Credits guideline
- Responsible Investment in Listed Real Estate (LRE) guideline
- Responsible Investment in Long-term Equity Strategy (LTES) guideline
- Responsible Investment in Private Equity guideline
- Responsible Investment in Private Real Estate guideline
- Responsible Investment in Rates guideline
- Responsible Investment in Systematic Equity Strategies guideline

2 <https://www.pggm.nl/english/what-we-do/Pages/Guidelines.aspx>

PGGM VB draagt zorg voor het actueel zijn van genoemde richtlijnen door jaarlijks te toetsen of de betreffende richtlijnen gereviseerd dienen te worden op basis van mutaties in wet- en regelgeving, ontwikkelingen binnen de beleggingsklasse en veranderingen in beleid.

Teneinde de ESG-integratie werkzaamheden voor de teams te kunnen vervullen is aan elk beleggingsteam een RI persoon verantwoordelijk voor de ESG integratie gekoppeld. Deze personen werken voor een deel van de beschikbare tijd samen met de toegewezen beleggingsteams aan de ontwikkeling van ESG-integratie. De RI personen die de ESG integratie binnen de teams verzorgen overleggen regelmatig om de status van de ESG-integratie te bespreken alsmede de consistentie van implementatie door verschillende teams.

Afwegingsmechanisme Private markten

Voor de uitvoering van ESG-integratie van beleggingen in private markten geldt het deal team proces. In het dealteam proces vindt toetsing plaats van de beleggingsvoorstellen aan de doelstellingen van klanten. Afweging hiervan vindt plaats in het Hoofd Investment Committee (IC) van PGGM.

RI heeft geen rol in het dealteam proces zelf, maar treedt in overleg met het beleggingsteam in overleg om te adviseren over te adresseren ESG aspecten. In het formele proces vindt in de fase van het beleggingsvoorstel ESG due diligence plaats. Deze due diligence wordt uitgevoerd door de afdeling Risk Analysis, op basis van de SASB³ methodologie en (sector)data van MSCI. Op basis van deze score stelt Risk Analysis een ESG risico niveau vast. Bij constatering van aanzienlijke ESG risico's op basis van deze screening kan door Risk analysis een beroep worden gedaan op de kennis bij de afdeling RI om een verdere analyse uit te voeren⁴. Daartoe stelt het beleggingsteam de documentatie m.b.t. het beleggingsvoorstel ter beschikking aan het RI team. Dit leidt tot een afzonderlijke en onafhankelijke RI opinie⁵, danwel tot opname van de RI opinie in de analyse van Risk.

3 SASB: Sustainability Accounting Standards Board – dit is een raamwerk om financieel materiële ESG risico's te beoordelen.

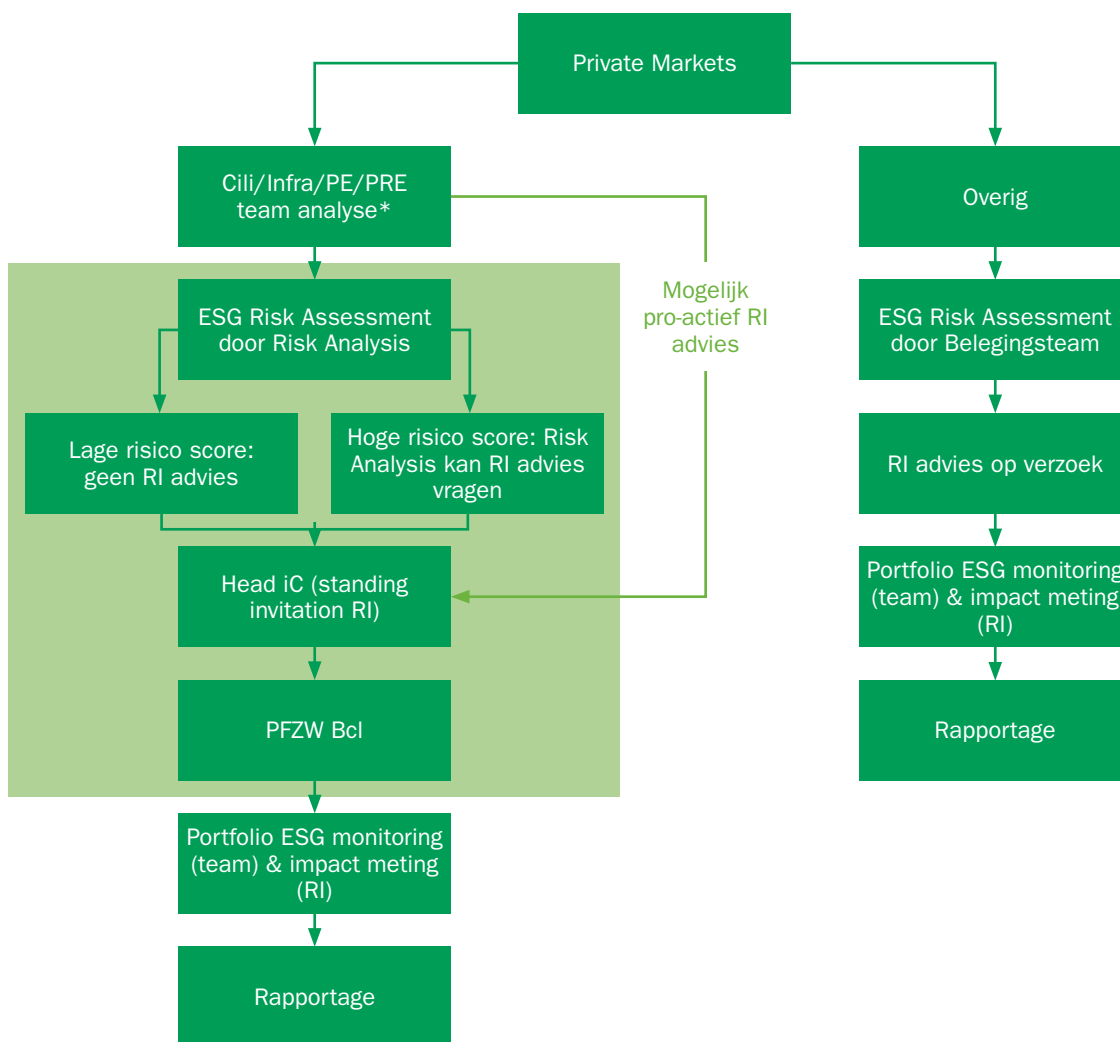
4 In voorkomende gevallen zal RI hiertoe zelf het initiatief nemen.

5 Voorbeelden hiervan zijn aparte adviesdocumenten. Recente voorbeelden zijn beschikbaar bij RI.

Deze opinie is gebaseerd op de kennis die RI heeft over de ESG en reputatierisico's van beleggingsproposities en wordt getoetst aan het vigerende beleid van PFZW. Hierin overweegt RI of op consistente wijze invulling gegeven wordt aan het beleid en of de weging van ESG factoren in het beleggingsvoorstel adequaat is. Daarnaast zal RI voorstellen doen m.b.t. de te volgen due diligence en de aandachtspunten in de beheerfase van de voorgenomen belegging. Dit wordt ter beschikking gesteld van het IC. Vervolgens wordt zoals aangegeven door het IC, waarin RI zitting heeft (en ter borging van de challenge functie en consistentie stemgerechtigd is) besloten over het beleggingsvoorstel, waarna afhankelijk van omvang van de belegging doorgeleiding plaatsvindt naar de bestuurscommissie investments (Bci) van PFZW. RI stelt t.b.v. het IC voor elke relevante propositie een eigen analyse op, waarbij toetsing aan het beleid van de klant de basis voor evaluatie is.

In de beheerfase van de portefeuille bestaat de ESG integratie uit het monitoren van de ESG aspecten van de belegging. Hier is het beleggingsteam verantwoordelijk voor. RI ondersteunt, onder andere door gesprekken te voeren met general partners over het te voeren ESG beleid en het faciliteren en ontwikkelen van monitoring standaarden⁶. Hiertoe maakt RI afspraken met de beleggingsteams over de invulling. Op jaarbasis stelt het beleggingsteam samen met RI op basis van het duurzaamheidsbeleid de doelstellingen vast en RI toetst deze op doelmatigheid, volledigheid en consistentie. In de kwartaalrapportages van RI naar klanten meldt RI de voortgang op de borging van de ESG-integratie en op de materiële ESG onderwerpen.

⁶ In samenspraak met de beleggingsteams heeft RI bijvoorbeeld een rol in Advisory Boards (bijvoorbeeld bij GRESB Infrastructuur).

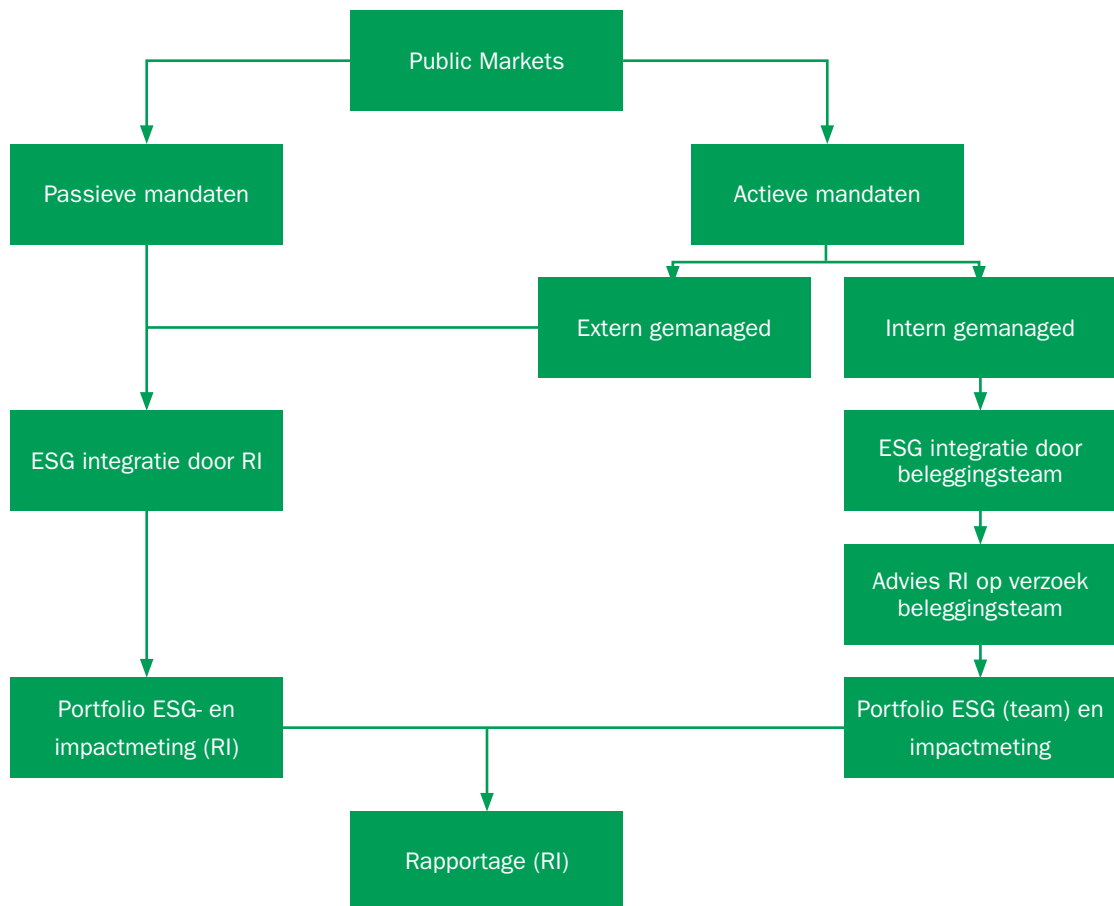
Figuur 2: Schematisch overzicht ESG integratie in Private Markets

Afwegingsmechanisme Publieke markten

Voor publieke markten wordt afhankelijk van de wijze van beleggen het proces gevolgd. Voor actieve beleggingsmandaten wordt door de beleggingsteams zelf een oordeel geveld over de wijze waarop ESG-integratie plaatsvindt. RI adviseert hierin over de vanuit beleid gestelde eisen en het gebruik van relevante databronnen en metrics. Voorts helpt RI bij het identificeren en vaststellen van de voor het team relevante ESG factoren, waarbij RI als basis de SASB methodologie hanteert. Daarnaast assisteert RI bij het voeren van de dialoog met de betreffende ondernemingen, zulks op basis van de door het beleggingsteam verzochte assistentie. RI zal

tevens mede namens de teams onderzoek doen en ESG onderwerpen binnen relevante samenwerkingsverbanden ondersteunen. Ook hier wordt met de teams vastgelegd welke ambities er zijn op ESG gebied. Net als bij private markets beleggingen mondt dit uit in een richtlijn.

Voor de passief ingevulde mandaten verloopt de ESG-integratie op andere wijze. Hier wordt door RI op basis van screening van de beleggingen voor materiële ESG risico's en in overleg met de afdeling external management ESG integratie ingericht. In dit geval wordt vastgesteld welke onderwerpen bijzonder aandacht verdienen, vooral op de thematische gebieden en governance.

Figuur 3: Schematisch overzicht ESG integratie in Public Markets

Monitoring, Verantwoording en Rapportage

PGGM rapporteert op kwartaal- en jaarbasis over de activiteiten op het gebied van ESG-integratie, hierbij rekening houdend met de daarvoor geldende eisen uit hoofde van wet- en regelgeving⁷. In de kwartaalverslaggeving door RI wordt de voortgang van de beleggingsteams vastgelegd. De beleggingsteams dragen zelf zorg voor de rapportage op het gebied van ESG materialiteit. Daarnaast heeft PGGM een publiek toegankelijke website waarop elk jaar het geïntegreerde jaarverslag Verantwoord Beleggen wordt gepubliceerd.

Governance van ESG integratie en sturingsinstrumentarium

Klanten hebben een aantal instrumenten tot de beschikking om sturing aan in de ESG-integratie te geven. Deze betreffen sturing op het gebied van inputs, zoals de door de teams beschikbaar te stellen mensen en financiële middelen aan ESG en outputs, zoals op te leveren rapportage, intensiteit van team-dialogen met ondernemingen en ondergrenzen aan ESG factoren. De mandaatstelling is de gebruikelijke weg om deze sturing aan te brengen. Daar waar de doelstellingen van klanten niet team-specifiek zijn dienen zij een keuze te maken om hetzij zelf, danwel door de uitvoerder aan de allocatie van de geaggregeerde doelstellingen over de verschillende teams invulling te geven. De huidige invulling van het monitoren van de doelstellingen is dat het RI team in het overzicht creëert en rapporteert aan klanten omtrent de voortgang, waarbij de rapportage aandacht besteedt aan eventuele gaps tussen de doelstelling en de realisatie.

De CIO private markten en de CIO publieke markten zijn eindverantwoordelijk voor ESG-integratie binnen de beleggingsteams. Zij bepalen, in overleg met de hoofden van de beleggingsafdelingen, de benodigde resources om binnen de teams de ESG integratie gestalte te geven. Gezamenlijk sturen de co-CIO's tevens de resourcing van de integratie ondersteuning vanuit het RI team. Daarnaast beoordelen zij het gewenste ambitie niveau van de verschillende teams op het gebied van ESG, daarin geadviseerd door RI. De CIO's hebben op deze wijze het overzicht over de ingezette mensen en middelen ten aanzien van ESG-integratie in de beleggingsportefeuille. Voor klanten zijn de CIO's derhalve het aanspreekpunt t.a.v. de uitvoering van ESG-integratie.

Verder geeft PGGM invulling aan de coördinatie van de ESG-integratie onder andere door middel van de volgende elementen:

- Toetsing van de plaats van ESG in het beleggingsmandaat door middel van Investment Process Reviews (IPRs);
- Bespreking van de (consistentie) van ESG-integratie op individueel propositie niveau in het Hoofd IC;
- Regulier inhoudelijk overleg met klanten inzake responsible investment in het algemeen en ESG-integratie specifiek;
- Overleg tussen CIO's en op directie niveau over invulling van resources;
- Kwartaalijkse rapportage over voortgang door RI.

⁷ Noot: Hiertoe houdt PGGM een overzicht van geldende codes en convenanten bij (separaat document).

Uitvoeringsrichtlijn Actief Aandeelhouderschap

Deze uitvoeringsrichtlijn beschrijft hoe PGGM Vermogensbeheer B.V. (hierna: PGGM) invulling geeft aan actief aandeelhouderschap voor de beleggingen.⁸ Deze uitvoeringsrichtlijn maakt onderdeel uit van het PGGM Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen. Dit Uitvoeringskader geeft aan hoe voor de PGGM-fondsen invulling wordt gegeven aan de verschillende activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen. Het Uitvoeringskader en de uitvoeringsrichtlijnen zijn - waar relevant - ook van toepassing op gesegegreerde mandaten voor individuele klanten die door PGGM worden beheerd. Het Uitvoeringskader en de uitvoeringsrichtlijnen vormen een nadere uitwerking van de PGGM Overtuigingen en Uitgangspunten ten aanzien van verantwoord beleggen.

Definitie

PGGM is een universele belegger die belegt in een dwarsdoorsnede van wereldwijd beschikbare beleggingen. Het risico en rendement van de beleggingen zijn sterk afhankelijk van goed functionerende markten, economieën, sectoren en ondernemingen. Goed functionerende markten zijn daarom voor PGGM en haar klanten van groot belang.

PGGM beschouwt aandeelhouders als mede-eigenaren van de vennootschappen waarin zij beleggen. Het zijn van eigenaar brengt rechten en verantwoordelijkheden met zich mee. Met de activiteiten op het gebied van actief aandeelhouderschap, zoals stemmen, engagement en het voeren van actieve juridische procedures geeft PGGM invulling aan de rechten en verantwoordelijkheden die verbonden zijn aan het aandeelhouderschap bij ondernemingen.

Om onze rechten en verantwoordelijkheden te kunnen uitoefenen is goede corporate governance noodzakelijk. Goede corporate governance definiëren wij als: een passend en samenhangend stelsel van 'checks and balances' in de verhoudingen tussen het bestuur, de raad van commissarissen en de aandeelhouders met een zekere normstelling voor het gedrag, de uitoefening van bevoegdheden en de verantwoording daarvan.

⁸ Het betrokkenheidsbeleid als bedoeld in artikel 5:87c Wet financieel toezicht (Wft).

Doelstelling

PGGM zet actief haar invloed als aandeelhouder in om verbeteringen op ESG-gebied te realiseren, om op deze manier bij te dragen aan de kwaliteit, duurzaamheid en continuïteit van ondernemingen en markten. Dit doet PGGM vanuit de visie dat dit uiteindelijk bijdraagt aan een beter maatschappelijk en/of financieel rendement van de beleggingen voor onze klanten.

Invulling geven aan aandeelhouderschap is niet vrijblijvend meer nu in toenemende mate minimeisen worden gesteld aan institutionele beleggers wereldwijd. Voor PGGM en haar klanten zijn deze minimeisen vastgelegd in de toepasselijke Nederlandse wet- en regelgeving en in de Nederlandse corporate governance code.

Implementatie

Voor de implementatie van actief aandeelhouderschap sluit PGGM aan bij standaarden en principes van verschillende organisaties, zoals:

- het principe rondom actief aandeelhouderschap van de Principles for Responsible Investment (PRI)
- de Nederlandse Stewardship Code
- de uitgangspunten van de Global Compact van de Verenigde Naties
- de Richtlijnen voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

Goede corporate governance stelt ons in staat om als actief aandeelhouder bij de ondernemingen waarin wij namens klanten beleggen, ook maatschappelijke en milieudoelstellingen te bevorderen. PGGM werkt daarom aan het bevorderen van de corporate governance standaarden in de (opkomende) markten waarin zij belegt. Wij nemen hierbij in het bijzonder verantwoordelijkheid voor onze thuismarkt Nederland.

PGGM onderschrijft in dit kader internationaal erkende en aanvaarde basisbeginselen voor goede corporate governance. PGGM verwijst daarbij onder andere naar de zes basisbeginselen voor corporate governance van de OESO (2004) en de 'Statement on Global Corporate Governance Principles: Revised' van het International Corporate Governance Network (ICGN, 2009) en betreft die in haar activiteiten.

Op welke manier PGGM concreet invulling geeft aan actief aandeelhouderschap wordt nader beschreven in de uitvoeringsrichtlijnen op het gebied van:

- Stemmen
- Engagement
- Actieve juridische procedures als aandeelhouder

Verantwoording

PGGM legt op kwartaal- en jaarbasis verantwoording af over de activiteiten op het gebied van actief aandeelhouderschap. Elk kwartaal rapporteert PGGM over relevante ontwikkelingen aan haar klanten. Daarnaast heeft PGGM een publiek toegankelijke website waarop elk jaar het geïntegreerde PGGM Vermogensbeheer jaarverslag wordt gepubliceerd. De verslaglegging maakt, waar mogelijk in verband met het vertrouwelijke karakter van veel van onze activiteiten, melding van bereikte resultaten.

We passen de rapportage conform de Nederlandse wetgeving toe. Zo hebben PGGM en haar klanten een wettelijke verplichting verslag uit te brengen over de naleving van deze principes en best practice bepalingen uit de Nederlandse Corporate Governance Code, in overeenstemming met de zogenoemde 'pas toe of leg uit'-regel. De verklaring over de mate van naleving is opgenomen in het jaarverslag en/of op de website van PGGM.

Uitvoeringsrichtlijn Stemmen

Deze uitvoeringsrichtlijn beschrijft hoe PGGM Vermogensbeheer B.V. (hierna: PGGM) in het kader van actief aandeelhouderschap invulling geeft aan de activiteit stemmen. Deze uitvoeringsrichtlijn maakt onderdeel uit van het PGGM Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen. Dit Uitvoeringskader geeft aan hoe voor de PGGM-fondsen invulling wordt gegeven aan de verschillende activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen. Het Uitvoeringskader en de uitvoeringsrichtlijnen zijn - waar relevant - ook van toepassing op gesegegreerde mandaten voor individuele klanten die door PGGM worden beheerd. Het Uitvoeringskader en de uitvoeringsrichtlijnen vormen een nadere uitwerking van de PGGM Overtuigingen en Uitgangspunten ten aanzien van verantwoord beleggen.

Definitie

Het recht om te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen is één van de belangrijkste rechten van een aandeelhouder. Het stemmen is een belangrijk instrument om invloed uit te kunnen oefenen op de wijze waarop een onderneming wordt bestuurd.

Een hoge opkomst op aandeelhoudersvergaderingen (door fysieke aanwezigheid of stemmen op afstand) brengt stabiliteit in de besluitvorming en voorkomt dat kleine groepen aandeelhouders de vergadering naar hun hand kunnen zetten door afwezigheid van overige aandeelhouders.

Het uitoefenen van het stemrecht is, zeker binnen de Nederlandse context, geen vrijblijvendheid meer. Zo bepaalt de Nederlandse Corporate Governance Code dat institutionele beleggers het stembeleid moeten publiceren en over de stemuitvoering verslag uit moeten brengen.

Doelstelling

Als vermogensbeheerder treedt PGGM op als vertegenwoordiger van haar klanten. Het is onze doelstelling om namens onze klanten op goed geïnformeerde wijze te stemmen op alle aandeelhoudersvergaderingen. We vinden goed geïnformeerd stemmen cruciaal voor

actief aandeelhouderschap en zijn overtuigd dat dit, zowel op de korte als de lange termijn, bijdraagt aan het creëren van aandeelhouderswaarde.

Idealiter betekent dit voor PGGM dat wij zullen stemmen op iedere aandeelhoudersvergadering en op alle agendapunten met betrekking tot elke onderneming waarin wij beleggen. Dit betekent dat we de relevante kwesties die bij een bepaalde onderneming spelen moeten begrijpen, zodat wij als actief aandeelhouder kunnen stemmen in lijn met onze overtuigingen en uitgangspunten ten aanzien van verantwoord beleggen.

Daarnaast moet het stemmen (praktisch) uitvoerbaar zijn. Met dit doel voor ogen zijn op maat gesneden stemrichtlijnen (de 'PGGM Investments Global Voting Guidelines') geformuleerd. Deze stemrichtlijnen worden jaarlijks geactualiseerd en gepubliceerd.

Implementatie

De stemuitvoering van PGGM geschiedt via:

- het bijwonen van aandeelhoudersvergaderingen (met name in Nederland);
- het verstrekken van stemvolmachten aan andere aandeelhouders die mede namens PGGM het woord voeren (in Nederland en andere landen);
- het stemmen op afstand (het zogenoemde proxy voting).

Vanwege de Nederlandse oorsprong van PGGM en haar klanten gaat hierbij speciale aandacht uit naar het bezoeken van de aandeel- en certificaathoudersvergaderingen van Nederlandse ondernemingen.

Stemproces

Het verkrijgen van de noodzakelijke informatie om op een weloverwogen wijze te kunnen stemmen, de hiermee verbonden kosten, tijd of andere praktische beperkingen, kunnen betekenen dat PGGM haar ambitie om op alle aandeelhoudersvergaderingen te stemmen redelijkerwijs niet volledig kan verwezenlijken.

Daarnaast wordt het percentage aandelen waarop wij kunnen stemmen mede beïnvloed door het eventueel uitlenen van aandelen. Posities worden echter nooit geheel uitgeleend. In de praktijk zullen wij, afgezien van blokkeringsmarkten, voor alle ondernemingen waarin wordt belegd op ten minste 10% van de aandelen stemmen. Hierbij moet worden opgemerkt dat PGGM te allen tijde aandelen terug kan en zal roepen voor stemdoeleinden om haar moverende redenen.

Bij de uitvoering van het stembeleid maakt PGGM gebruik van de diensten van gespecialiseerde stemadviesbureaus. PGGM ontvangt stemadviezen die zijn gebaseerd op haar eigen stemrichtlijnen. Aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van milieu, sociale factoren en corporate governance worden inhoudelijk beoordeeld en gestemd door interne specialisten op de diverse vakgebieden. Bij de uitvoering van het stembeleid worden, waar mogelijk, ook (interne) portefeuillemanagers betrokken. Daarnaast kan PGGM een beroep doen op de reguliere stemadviezen van deze stemadviesbureaus.

PGGM is tevens aangesloten bij diverse formele en informele samenwerkingsverbanden van institutionele beleggers om tot een weloverwogen stem op een aandeelhoudersvergadering te komen.

Indienen van aandeelhoudersvoorstellen

Naast het recht om te stemmen hebben aandeelhouders in veel landen eveneens het recht om aandeelhoudersvoorstellen in te dienen. Op deze manier kunnen aandeelhouders onderwerpen onder de aandacht brengen en andere beleggers vragen hier een oordeel over te vellen via een stemming op een aandeelhoudersvergadering. Afhankelijk van het bindende karakter van het aandeelhoudersvoorstel kan dit eventueel leiden tot een verplichting richting de onderneming om het voorstel daadwerkelijk uit voeren.

PGGM is terughoudend in het indienen van aandeelhoudersvoorstellen en doet dit in beginsel niet zonder voorafgaande dialoog met de onderneming. Als het echter noodzakelijk is om een aandeelhoudersvoorstel in te dienen om zodoende haar doelen te bereiken, dan wel een onderneming bij te sturen, maakt PGGM gebruik van haar rechten als aandeelhouder.

Stemmen in relatie tot engagement

Een steminstructie kan een reden zijn om in gesprek te gaan met een onderneming. Ook kan een engagement-project aanleiding geven voor het afgeven van een bepaalde steminstructie.

PGGM streeft naast de uitvoering van het stemmen ook naar een verdere verbetering van het functioneren van de stemketen. Hierbij richten wij ons, bijvoorbeeld via

marktengagement, onder andere op de vereenvoudiging van het stemproces, het vergroten van de transparantie binnen de keten en het verbeteren van de auditability van de stemketen.

Verantwoording

PGGM legt op kwartaal- en jaarbasis verantwoording af over de stemuitvoering. Elk kwartaal rapporteert PGGM over relevante ontwikkelingen aan haar klanten. Daarnaast heeft PGGM een publiek toegankelijke website waarop elk jaar het geïntegreerde jaarverslag vermogensbeheer wordt gepubliceerd.

In het jaarverslag wordt inhoudelijk ingegaan op de stemuitvoering aan de hand van praktijkvoorbeelden, trends en thema's. Op de website wordt ook ieder kwartaal een kwantitatief overzicht van de stemuitvoering gegeven. Daarnaast heeft PGGM een publiek toegankelijke website waarop al haar steminstructies zijn in te zien. Ook zijn de jaarlijks vastgestelde stemrichtlijnen terug te vinden op de PGGM website.

Uitvoeringsrichtlijn Engagement

Deze uitvoeringsrichtlijn beschrijft hoe PGGM Vermogensbeheer B.V. (hierna: PGGM) invulling geeft aan het instrument Engagement. De uitvoeringsrichtlijn is een verdere uitwerking van het PFZW Engagementbeleid en is tevens onderdeel van het PGGM Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen. De uitvoeringsrichtlijn gaat in op de wijze waarop Engagement door PGGM uitgevoerd wordt.

Definitie engagement

PFZW definieert engagement als een constructieve dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille of marktpartijen over hun beleid of activiteiten, om vooraf gedefinieerde verbeteringen te realiseren op milieu-, sociaal, en corporate governance-gebied (ESG). Het beoogde resultaat van engagementactiviteiten is een aantoonbare verandering, bijvoorbeeld in het gedrag en/of de activiteiten van een onderneming of partij waarmee dialoog wordt gevoerd.

Scope engagement

De scope van deze uitvoeringsrichtlijn is engagement op PGGM aandachtsgebieden () en engagement bij incidenten (). Leidraad voor engagement bij incidenten zijn global standards zoals global compact, het IMVB convenant en daaruit voortvloeiend de OESO richtlijnen voor multinationals (OESO, 2011)⁹. Daarnaast gelden de verplichtingen die voortvloeien uit wet- en regelgeving.

Dialogen die gevoerd worden door beleggingsteams met de bedrijven waar ze actief in beleggen, vallen buiten de scope van deze Uitvoeringsrichtlijn en worden gezien als onderdeel van het reguliere portefeuille management, tenzij ze in het kader van een engagement programma gevoerd worden. Een beslissing van het starten van een engagement traject kan evenwel (mede) gestoeld zijn op materialiteitsoverwegingen.

⁹ Voor verdere uitwerking zie het Engagement beleid van PFZW.

Soorten engagement

PGGM maakt onderscheid tussen twee typen engagement. Ondernemingsengagement betreft de dialoog met individuele ondernemingen. Hierbij wordt getracht een gewenste gedragsverandering bij de onderneming te bewerkstelligen, om zo invulling te geven aan een breder duurzaamheidsdoel. Marktengagement is gericht op marktpartijen, zoals regelgevers, toezichthouders, beursentiteiten en sectororganisaties. Hierbij oefent PGGM invloed uit op relevante wet- en regelgeving of op de ontwikkeling en/of implementatie van vrijwillige ESG-standaarden. Zodoende verbetert na succesvolle engagement de transparantie van een gehele markt waarin PGGM in belegt of verlaagt engagement het (markt)risico of verhoogt het de vergelijkbaarheid met andere markten. Met name bij de onderwerpen 'governance' en 'human rights' is het soms het meest effectief om via marktengagement invulling te geven aan het bredere duurzaamheidsdoel dat PGGM heeft. Deze verplichting voelen PGGM en de klanten vooral voor de thuismarkt van Nederland. Hier is PGGM bereid een 'lead' rol op zich te nemen. Ook vanuit onderzoek blijkt dat juist in de thuismarkt de kans op het welslagen van engagement het grootst is. Buiten de thuismarkt beperkt RI marktengagement tot een ondersteunende rol in samenwerkingsverbanden in de grootste beleggingsmarkten door het zijn van 'co-lead' of coalitie-lid.

Afwegingskader uitvoering

PGGM doorloopt een afwegingskader om te bepalen op welke wijze aan de behoefte aan het starten van engagement vanuit beleid een gevolg te geven. Hierbij zijn de volgende elementen, voortvloeiend uit beleid, onderdeel van de afweging:

1. Rationale van engagement. Dit betreft de vraag of het engagementdoel is om aan de behoefte van een verantwoorde basis in de portefeuille te voldoen, dan wel of engagement ingezet wordt om tot een betere wereld te komen;
2. De wijze van engagement. PGGM kan zowel reactief als pro-actief tot engagement overgaan;

3. Wijze van uitvoering. PGGM kan ervoor kiezen om uitvoering uit te besteden aan een dienstverlener van engagement of in samenwerking met anderen of alleen tot engagement over te gaan.

Ad 1.

De rationale van engagement is van belang bij het opstellen van een engagementprogramma. Hierbij maken we onderscheid tussen engagement om negatieve zaken in de beleggingsportefeuille te voorkomen, mitigeren en op te lossen ('verantwoorde basis') en het versterken van het positieve bijdrage op de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDGs) die een aandachtsgebied zijn ('duurzame wereld').

Voor wat betreft de verantwoorde basis wordt aan de hand van screening volgens de OESO standaarden (geïncorporeerd in het IMVB convenant) samen met klanten vastgesteld voor welke ondernemingen engagement gewenst is. Hierbij spelen de volgende elementen een rol in de overweging:

- De waarschijnlijkheid en ernst van de negatieve impact;
- De omvang van de onderneming in de portefeuille;
- De contributie van de onderneming aan de aandachtsgebieden van de klanten.

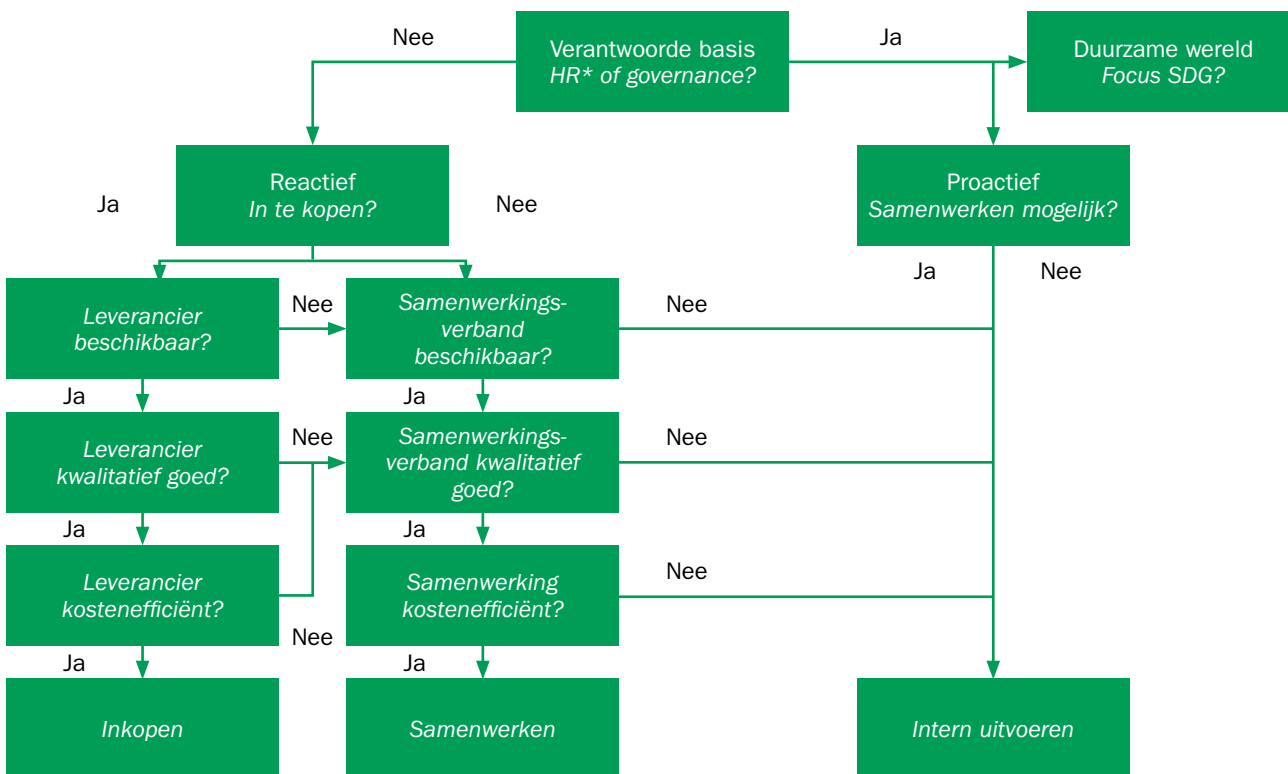
Ad 2.

Op basis van de onder 1. genoemde overwegingen wordt gekozen voor een reactieve of een proactieve engagement benadering. Bij een reactieve benadering zal PGGM monitoren of een (risico van een) incident aanwezig is, om hierop te reageren. Een bijzondere situatie hierbij is een geval waarbij de screening weliswaar geen hoog risico heeft gedetecteerd, maar dat er desondanks een incident plaatsvindt.

Daartoe houdt PGGM nog een beperkte engagement-capaciteit beschikbaar om additionele engagement op te starten. Aanleidingen kunnen bijvoorbeeld zijn: (i) media-aandacht, (ii) een NGO-campagne (iii) informatie van een peer of uit het netwerk (of een verzoek), (iv) ontwikkelingen bij ondernemingen zelf, zoals een onverwacht controversiële aandeelhoudersvergadering.

Ad 3.

PGGM heeft een Responsible Investment (RI) team om de uitvoering van engagement op te zetten, te monitoren en hierover te rapporteren. RI beoordeelt aan de hand van een afwegingskader wat de meest geëigende manier is om tot uitvoering van engagement – zoals vastgesteld in het beleid - over te gaan. Dit kan betekenen dat PGGM

Figuur 4: Afwegingskader uitvoering engagement
* HR staat voor Human Rights

engagement 'inkoopt' aan de hand van een engagement provider, samenwerkt met andere partijen in een coalitie, dan wel intern de engagement vormgeeft¹⁰. Hierbij geldt dat het indien mogelijk bundelen van krachten om de slagingskansen van engagement te vergroten een belangrijke factor in de keuze is. Bij het intern vormgeven van de engagement zal afhankelijk van de aard van de engagement en de onderneming waar het betrekking op heeft engagement ofwel door de afdeling RI, ofwel door een beleggingsteam invulling krijgen al naar gelang de reeds bestaande contacten met de onderneming. Bij de afweging staat de doelmatigheid van de te kiezen vorm voorop.

Het afwegingskader wordt in de navolgende figuur schematisch weergegeven. Vertrekpunt is de uit het engagement beleid voortvloeiende reden om tot engagement over te gaan.

Engagement structuur

PGGM stelt, op basis van het engagement beleid van de klanten conform bovenstaande figuur een engagement programma op (de volgende stap in het proces). Dit wordt jaarlijks opgesteld en voorafgaand aan implementatie ter goedkeuring voorgelegd aan klanten. Een engagement programma beschrijft hoe engagement een bijdrage gaat leveren aan het thema. Hierbij wordt geschetst met welke ondernemingen of marktpartijen dialoog gevoerd zal worden, de onderwerpen van deze dialoog en hoe lang deze dialoog zal duren.

Een engagementprogramma bestaat uit engagement trajecten. Een engagement traject is de dialoog met één individuele onderneming of marktpartij. Op niveau van één entiteit stelt PGGM een plan van aanpak op dat past bij het bredere engagementprogramma. Voor ieder engagement traject werkt PGGM het volgende uit:

- Hoe engagement met deze onderneming/marktpartij bijdraagt aan de doelstellingen van het engagementprogramma waar het binnen past;
- De engagementstrategie;
- De tijdslijnen van het traject;
- Mijlpalen om korte termijn voortgang te kunnen beoordelen;
- De geschatte zwaarte van het engagementprogramma en -traject (hoog, middel of laag) op basis van de ingezette middelen ten behoeve van de dialoog en de ernst van het probleem.

Afhankelijk van de zwaarte van het engagement traject wordt gekozen voor de wijze waarop een dialoog gevoerd wordt met de betreffende onderneming of marktpartij teneinde de engagementdoelstellingen te bereiken. PGGM werkt de meest doelmatige engagement route uit en stelt een engagement kaart op waarin de voortgang gevolgd wordt. Daarbij kan PGGM ervoor kiezen om bij het ontbreken van de gewenste resultaten de engagement te intensiveren middels additionele samenwerkingsverbanden of door het inzetten van ander instrumentarium, zoals stemmen. Andere escalatiemogelijkheden worden overlegd met de klanten.

Monitoring, Verantwoording en Rapportage

PGGM monitort de voortgang van uitgevoerde engagementtrajecten door deze vast te leggen in de Engagement Data Base (EDB). Daarin leggen engagement specialisten het volgende vast:

- Het opstarten van nieuwe engagementtrajecten;
- De ondernemingen/marktpartijen waarmee engagement gevoerd is;
- Het type engagement per onderneming/marktpartij;
- Voor engagement op aandachtsgebieden: het relevante aandachtsgebied per onderneming/marktpartij;
- Voor engagement bij incidenten: het incident dat heeft plaatsgevonden;
- De engagementdoelstellingen per onderneming/marktpartij
- De dialoog die PGGM met de onderneming/marktpartij heeft gevoerd:
- Verslagen van mondelinge of telefonische communicatie;
- Schriftelijke communicatie.
- De voortgang van het engagement per onderneming/marktpartij;
- Het beëindigen van engagementtrajecten;
- Bij de beëindiging van een engagementtraject: de bereikte resultaten.

PGGM stelt op kwartaalbasis een rapportage op over de voortgang van engagement trajecten inclusief de trajecten die middels een externe dienstverlener worden doorlopen. Deze rapportage wordt aan de klanten verstrekt. Op basis van de rapportage evalueert PGGM met klanten of intensivering, stopzetting of inzet van aanvullend instrumentarium noodzakelijk is.

¹⁰ Noot: dit laat onverlet dat gedurende het proces samenwerking gezocht kan worden om resources te delen en/of de slagingskansen te vergroten.

Voorts draagt PGGM zorg voor externe rapportage rondom de engagement activiteiten. Hiervoor wordt onder andere de (jaar)verslaggeving alsmede de website gebruikt. Doel hiervan is om inzicht te geven in voortgang en resultaten.

Evaluatie

Aan het einde van de engagementprogramma's en –trajecten stelt PGGM vast of het engagement programma het gewenste resultaat heeft gehad. Hierin maakt PGGM een onderscheid tussen succesvolle en niet-succesvolle engagements. Afhankelijk van de beoordeling zal PGGM adviseren of engagement op een subthema dient te worden hernieuwd of verlengd, danwel dat de engagement op het subthema afgerond is en de resources gericht kunnen worden op een ander thema. Mocht tussentijds reeds blijken dat het engagement programma geen of onvoldoende resultaat heeft gehad kan PGGM besluiten de engagement voortijdig stop te zetten en andere middelen in te zetten teneinde het doel te bereiken. Indien een engagement traject onvoldoende verbetering heeft opgeleverd kan overwogen worden om niet langer in betreffende onderneming te beleggen. Hierbij zal altijd een risico/rendement afweging worden gemaakt, alsmede een afweging voor de gevolgen voor belanghebbenden.

Uitvoeringsrichtlijn Actieve Juridische Procedures als Aandeelhouder

Deze uitvoeringsrichtlijn beschrijft hoe PGGM Vermogensbeheer B.V. (hierna: PGGM) invulling geeft aan het voeren van actieve juridische procedures als aandeelhouder. Dit wordt ook wel shareholder litigation genoemd. Deze uitvoeringsrichtlijn maakt onderdeel uit van het PGGM Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen. Dit uitvoeringskader geeft aan hoe voor de PGGM-fondsen invulling wordt gegeven aan de verschillende activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen. Het uitvoeringskader en de uitvoeringsrichtlijnen zijn – waar relevant – ook van toepassing op gesegegreerde mandaten voor individuele klanten die door PGGM worden beheerd. Het uitvoeringskader en de uitvoeringsrichtlijnen vormen een nadere uitwerking van de PGGM Overtuigingen en Uitgangspunten ten aanzien van verantwoord beleggen.

Definitie

Shareholder litigation wordt door PGGM in dit kader gedefinieerd als het voeren van juridische procedures vanuit de hoedanigheid van aandeelhouder in (beursgenoteerde) ondernemingen waarin PGGM namens haar klanten belegt, die op basis van (één van) onderstaande doelstellingen kwalificeren.

Doelstellingen

PGGM heeft de volgende doelstellingen voor het voeren van actieve juridische procedures:

- Financiële opbrengst in de zin van schadebeperking: Het namens en ten behoeve van klanten van PGGM verhalen van geleden beleggingsverliezen als gevolg van fraude, corruptie, malversaties of andere vormen van wangedrag aan de zijde van beursgenoteerde ondernemingen.
- Bijdrage aan het risico-rendementsprofiel: Het – waar mogelijk – verbeteren van het ondernemingsbestuur ('corporate governance') van de betrokken onderneming teneinde belegd te kunnen blijven als aandeelhouder met een langetermijnperspectief.
- Preventie: Het stellen van normen voor ongewenst gedrag (fraude, corruptie, misleiding etc.).

Implementatie

Monitoring

PGGM stelt zich actief op om gebeurtenissen die klanten schade hebben berokkend door wangedrag aan de zijde van beursgenoteerde ondernemingen, te (laten) onderzoeken op juridische merites en incasso van geleden schade als gevolg daarvan.

PGGM heeft interne systemen ingericht die haar in staat stellen wereldwijd te monitoren waar mogelijk procedures gevoerd kunnen worden die in het belang zijn van haar klanten. PGGM onderzoekt die mogelijkheden en adviseert haar klanten gemotiveerd om al dan niet aan die procedures mee te doen, en zo ja op welke wijze.

PGGM verkrijgt informatie voor de monitoring van de voor shareholder litigation relevante zaken via de door haar ingehuurd dienstverlener, uit het eigen netwerk van institutionele beleggers, externe advocatenkantoren en uit eigen onderzoek, mede gebaseerd op openbare bronnen.

Advisering

PGGM betreft in haar onderzoek naar mogelijke procedures onder andere de volgende elementen:

- Voldoet de zaak aan (een van) de doelstellingen vanuit het actief aandeelhouderschap om een actieve rol op te eisen?
- Wat is de omvang van de geleden verliezen/schade?
- Haalbaarheid: hoe worden de juridische kansen op succes van de zaak geschat?
- Wat is de verwachte opbrengst in financiële termen en - zo mogelijk - in termen van corporate governance?
- Wat zijn de aan de procedure verbonden risico's : a) juridisch, b) financieel, c) proces-technisch, d) wat betreft reputatie en e) wat betreft imago?
- Is in het land waarin de procedure wordt gevoerd een 'class action regime' van toepassing of heeft het anderszins een gunstig juridisch klimaat voor gedupeerde beleggers?
- Bestaan er mogelijkheden tot samenwerking met andere beleggers, en zo ja hoe is die samenwerking dan geregeld?

- Wenst PGGM een leidende, strategische rol op zich te nemen in een procedure, of kan PGGM volstaan met een participantenrol waarbij andere beleggers die taak op zich nemen?
- Welke inspanningen aan de zijde van PGGM zijn te verwachten (getuigenverhoren, openbaarmaking dossiers met onderliggende documentatie etc.)?
- Hoe is de financiering geregeld?
- Wat is de verwachte doorlooptijd van de procedure?
- Draagt het doen van de zaak bij aan thoughtleadership van klanten van PGGM en/of is het daarmee trendsettend/normatief als het gaat om door ons gewenst gedrag of preventie van ongewenst gedrag?
- Overige relevante ontwikkelingen.

Besluitvorming

PGGM vindt het van belang dat een geïnformeerde beslissing wordt genomen om wel of niet mee te doen aan mogelijke procedures. Het is daarom belangrijk om, mede in het licht van de fiduciaire verplichtingen die in deze context rusten op onze klanten, goed te kunnen motiveren en te verantwoorden waarom bepaalde beslissingen zijn genomen om wel of niet actief te procederen.

PGGM probeert bij haar advisering aan haar klanten voor zover mogelijk alle elementen te betrekken. Waar mogelijk hanteert PGGM de volgende preferenties:

- Hoge inschatting van juridische haalbaarheid (proceskansen ≥ 50), tenzij de zaak als 'testcase' dient op principiële gronden en er geen substantieel reputatierisico wordt verwacht.
- Financiering alleen op basis van 'no cure no pay'-modellen waarbij het financieringsrisico voor PGGM en haar klanten beperkt blijft tot tijdsinspanning maar geen 'out of pocket'-kosten, ook niet via een kostenveroordeling in geval van verlies van de procedure
- Procederen in "bewezen" jurisdicties waarin een vorm van 'class action regime' van toepassing is.
- Het nastreven van samenwerking met grote andere - gelijkgezinde - institutionele beleggers die ook oog hebben voor de andere doelstellingen dan de financiële schadebeperking (maatschappelijk perspectief)
- Alleen zaken waarin een adequaat besluit- en beheersingsmodel van toepassing is, waardoor PGGM haar belang bij de uitkomst van de zaak voldoende kan sturen en afdwingen, bijvoorbeeld d.m.v. oprichting claimvehikels waarin PGGM een bestuurszetel heeft.
- Als en voor zover de onderzoeksfase leidt tot een positief advies om een bepaalde zaak actief te vervolgen, wordt het voorstel conform onderstaand besluitvormingsproces behandeld.

Passieve shareholder litigation

Er moet strikt onderscheid gemaakt worden tussen wat wij "actieve" en "passieve" shareholder litigation noemen. Met passieve shareholder litigation bedoelen wij het zorgdragen voor een adequaat administratief proces om financiële schadevergoedingen die klanten van PGGM (naar rato) toekomen uit schikkingen in collectieve acties en/of administratieve boetes opgelegd door regulerende instanties daadwerkelijk te incasseren. Dit 'proof of claim'-proces is grotendeels administratief van aard en is uitbesteed aan een externe dienstverlener.

Engagement in relatie tot shareholder litigation

PGGM onderneemt in het kader van shareholder litigation ook activiteiten op het gebied van marktengagement. Zowel in de VS als in Europa wordt in dialoog met wet- en regelgevers getracht te bewerkstelligen dat er adequate rechtsbescherming is voor beleggers in die jurisdicties waar schade wordt geleden door toedoen van beursgenoteerde ondernemingen waarin PGGM belegt. Hoofddoel van deze engagementactiviteiten is het waarborgen en realiseren van een adequate toegang tot de rechter door middel van het inrichten van effectieve en efficiënte systemen van (collectieve) acties voor beleggers.

Verantwoording

PGGM legt op kwartaal- en jaarbasis verantwoording af over de activiteiten rondom shareholder litigation. Elk kwartaal rapporteert PGGM over relevante ontwikkelingen aan haar klanten. Daarnaast heeft PGGM een publiek toegankelijke website waarop elk jaar het geïntegreerde jaarverslag vermogensbeheer wordt gepubliceerd.

In deze rapportages zijn de opbrengsten van actieve en passieve juridische procedures opgenomen en relevante ontwikkelingen rondom lopende en/of in het oog springende zaken behandeld.

Uitvoeringsrichtlijn Uitsluitingen en Niet Beleggen

Deze uitvoeringsrichtlijn beschrijft hoe PGGM Vermogensbeheer B.V. (hierna: PGGM) invulling geeft aan de het Uitsluiten en Niet Beleggen. Deze uitvoeringsrichtlijn maakt onderdeel uit van het PGGM Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen. Dit Uitvoeringskader geeft aan hoe voor de PGGM-fondsen invulling wordt gegeven aan de verschillende activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen. Het Uitvoeringskader en de uitvoeringsrichtlijnen zijn ook van toepassing op gesegregeerde mandaten voor individuele klanten die door PGGM worden beheerd. Het Uitvoeringskader en de uitvoeringsrichtlijnen vormen een nadere uitwerking van de PGGM Overtuigingen en Uitgangspunten ten aanzien van verantwoord beleggen.

Definitie

Voor PGGM bestaat het niet opnemen van beleggingen in de portefeuille uit twee elementen:

1. Directe (product)uitsluiting: Dit betreft het uitsluiten van entiteiten die betrokken zijn bij de productie van of handel in producten die niet passen bij PGGM en haar klanten. Ten dele betreft dit wettelijke uitsluitingen en ten dele zijn dit gekozen uitsluitingen.
2. Niet beleggen op basis van gedrag: Dit betreft het kritisch kijken naar het gedrag en de activiteiten van de entiteiten waarin namens klanten wordt belegd, het aansturen op verandering wanneer dit gedrag of de activiteiten een duurzame wereld ondermijnen en het beëindigen van een belegging als de ernst van de ondermijning zeer groot is en/of verandering uitblijft.

Doelstelling

Door het uitsluiten van ondernemingen als gevolg van bovenstaande elementen wil PGGM voorkomen dat via door PGGM beheerde beleggingen financieel wordt bijgedragen aan praktijken die niet passen bij de normen en waarden van PGGM, haar klanten en hun deelnemers. In de PGGM Overtuigingen en Uitgangspunten ten aanzien van verantwoord beleggen is hiertoe een strikte normatieve ondergrens benoemd.

Implementatie

Deze richtlijn is van toepassing op alle PGGM-fondsen en door PGGM beheerde publieke en private gesegregeerde mandaten voor individuele klanten. Daarnaast zijn deze uitsluitingen van toepassing op de advisering door PGGM aan klanten over het rechtstreeks beleggen in externe fondsen of mandaten. De invulling die hieraan wordt gegeven in de uitvoering kan - binnen de kaders van wat PGGM als passende klant beschouwt - afwijken van de invulling die PGGM er zelf aan geeft.

1. Directe (product)uitsluiting

PGGM zal in een aantal gevallen tot 'directe uitsluiting' overgaan, zonder dat eerst wordt geprobeerd verandering bij ondernemingen te bewerkstelligen. Dit betreft de volgende categorieën:

Controversiële wapens

PGGM sluit ondernemingen van belegging uit, wanneer zij betrokken zijn bij de productie van en/of handel in wapens waarvan het gebruik leidt tot schending van fundamentele mensenrechten. PGGM richt zich hierbij op controversiële wapens. Dit zijn wapens die op grote schaal leed (kunnen) toebrengen en gericht zijn op burgers, dan wel vooral slachtoffers aan burgerzijde maken.

Proportionaliteit speelt hier een belangrijke rol; het militaire voordeel moet worden afgewogen tegen de mogelijke humanitaire consequenties en de aard van het beoogde doel van de inzet van een dergelijk wapen. Daarbij is van belang of het wapen vooral militaire schade en/of slachtoffers maakt, dan wel vooral de burgerbevolking treft.

PGGM sluit ondernemingen van belegging uit, wanneer zij betrokken zijn bij de productie van en/of handel in zes typen wapens binnen de volgende categorieën:

1. Massavernietigingswapens:
 - a) nucleaire wapens
 - b) chemische wapens
 - c) biologische wapens

2. Wapens met aanzienlijk risico op (burger)slachtoffers tijdens en/of na afloop militair conflict:
- anti-personeel mijnen
 - clusterbommen
 - munitie met verarmd uranium

Betrokkenheid treedt op wanneer een onderneming één of meerdere typen van bovenstaande wapens als eindproduct produceert of levert, dan wel essentiële en/of maatwerk halffabricaten levert ten behoeve van één of meerdere van bovengenoemde typen wapens. Ondernemingen worden eveneens uitgesloten als zij diensten leveren ten behoeve van onderhoud en ontwikkeling van kernwapens.

Ten slotte worden ondernemingen uitgesloten als zij feitelijk en/of in de praktijk een controlerend belang hebben in een dochteronderneming of joint venture die substantieel betrokken is bij de productie van of handel in deze wapens. In de bijlage worden de typen wapens nader beschreven en wordt betrokkenheid voor ieder type wapens geconcretiseerd.

Andere productcategorieën

Als de participanten in de PGGM-fondsen over aanvullende uitsluitingscriteria gezamenlijk overeenstemming bereiken, dan zal PGGM in de regel deze gaan toepassen op alle relevante PGGM-fondsen. In 2013 is op deze wijze besloten tabaksbedrijven uit te sluiten van belegging in de PGGM-fondsen. Concreet betekent dit dat ondernemingen zijn uitgesloten die zich bezighouden met de productie van tabak en/of tabaksproducten (zoals sigaretten, sigaren, pruimtabak, etc.). In 2020 is besloten ook kolen- en teerzand-ondernemingen hieraan toe te voegen.

Als participanten geen overeenstemming bereiken over aanvullende uitsluitingscriteria, dan probeert PGGM op verzoek van individuele klanten geselecteerde mandaten in te richten waarop de aanvullende criteria worden toegepast. Klanten kunnen ervoor kiezen om deze uitsluitingscriteria ook toe te passen in externe mandaten of fondsen waarin rechtstreeks wordt belegd.

Staatsobligaties

De bijzondere eigenschap van staatsobligaties is dat de uitgevende instanties soeverein zijn. Dit maakt het vrijwel onmogelijk om in eerste instantie te sturen op gedragsverandering. Staatsobligaties van de geselecteerde landen worden dan ook direct uitgesloten.

Zo belegt PGGM niet in obligaties (waaronder ook inflation linked government bonds en andere schuldtitels – zonder vooraf gedefinieerd doel – van centrale en lagere overheden) uitgegeven door staten die onderworpen zijn aan sancties van de VN Veiligheidsraad en/of de Europese Unie, wanneer deze zijn gericht op het land

zelf of op de zittende regering en een wapenembargo betreffen of betrekking hebben op een situatie van grove en systematische schending van de rechten van de mens of wanneer sprake is van de mogelijke inzet van controversiële wapens.

2. Niet beleggen op basis van gedrag

PGGM stelt zich namens haar klanten op als actief eigenaar. Binnen deze richtlijn geven wij als actief eigenaar hieraan invulling door in eerste instantie te sturen op gedragsverandering wanneer het gedrag of de activiteiten van entiteiten waarin wordt belegd een duurzame, houdbare wereld ondermijnen. Als de ernst van de ondermijning zeer groot is en/of verandering uitblijft kan PGGM besluiten een belegging te beëindigen tot op het moment dat gedragsveranderingen doorgevoerd zijn die de schending remediëren c.q. beëindigen. Ter beoordeling hiervan voert PGGM due diligence uit op basis van de principes van de UN Global Compact en de OESO Guidelines. PGGM Vermogensbeheer maakt hierbij gebruik van een externe provider.

Klanten kunnen op basis van deze informatie ook zelf besluiten om deze onderneming aan hun uitsluitingenlijst toe te voegen. Vervolgens kan in de participantenvergadering worden geadviseerd over toepassing van de uitsluiting op de PGGM fondsen. Binnen PGGM besluit het Investment Committee uiteindelijk over uitsluiting. Indien nodig, kan hierbij bovendien advies worden ingewonnen bij de Advisory Board Responsible Investment.

Aanvullingen op verzoek van klanten

Wanneer klanten voor hun beleggingen een striktere ondergrens willen hanteren, vertaald in een eigen lijst, dan faciliteert PGGM de implementatie hiervan onder voorbehoud van goedkeuring door het PGGM Investment Committee als het PGGM fondsen betreft.

Toepassing

PGGM verzorgt de uitvoering van deze richtlijn. De wijze van toepassing verschilt per beleggingscategorie en is afhankelijk van de praktische mogelijkheden, bijvoorbeeld al dan niet juridisch afdwingbaar en tegen redelijke kosten uitvoerbaar. We zoeken altijd naar de meest effectieve manier van toepassing en optimale consistentie. Hiertoe onderscheiden we twee stromingen:

- Vertaling van de criteria in lijsten van uitgesloten (beursgenoteerde) ondernemingen en staatsobligaties die worden toegepast door portefeuillemanagers. Het gaat hier vooral om de publieke beleggingscategorieën.

Ten minste twee maal per jaar wordt onderzoek gedaan naar het voldoen aan de product- en gedragscriteria door ondernemingen. Voor het onderzoeken van ondernemingen worden meerdere bronnen gehanteerd: niet-gouvernementele organisaties (NGO's), gespecialiseerde dataleveranciers, media en de ondernemingen zelf. Onderzoek door ingehuurd dataleveranciers levert een lijst op van ondernemingen die volgens deze bureaus en de gehanteerde onderzoeksmethodiek niet aan de minimum criteria voldoen. PGGM doet zelf vervolgens aanvullend onderzoek naar de ondernemingen op deze lijst. Het aanvullende onderzoek levert de kandidaten voor de lijst op. Voor deze kandidaten wordt vervolgens bepaald of engagement tot concrete resultaten kan leiden en zinvol is, of dat direct tot beëindiging van de belegging moet worden overgegaan. De resulterende lijst zal vervolgens worden voorgelegd aan klanten als zij daar behoefte aan hebben. Klanten kunnen zo hun eigen lijst vaststellen en via de participantenvergadering adviseren om de lijst toe te passen op de PGGM fondsen. Het PGGM Investment Committee besluit over uitsluiting. Indien nodig kan hierbij advies worden ingewonnen bij de Advisory Board Responsible Investment.

- b. Formele toepassing van de criteria door portefeuillemanagers bij investeringsbeslissingen. Voor externe beheerders die uitvoering geven aan door PGGM beheerde fondsen en gesegregeerde mandaten wordt gestreefd naar contractuele vastlegging. Het gaat hier vooral om de private beleggingscategorieën.

Over belegbare entiteiten in deze categorieën is vaak weinig informatie beschikbaar in het publieke domein. Bovendien is op voorhand niet altijd helder in welke private ondernemingen of entiteiten over de duur van een mandaat belegd wordt. Portefeuillemanagers hebben dan vaak de beschikking over de beste informatie. De meest effectieve toepassing van het beleid is in deze categorieën dan ook de criteria te laten toepassen door de portefeuillemanagers en hen verantwoordelijk te maken voor het voorkomen dat zij beleggen in organisaties die de criteria schenden. Dit betekent het maken van formele afspraken met de (externe) manager en het monitoren van correcte toepassing ervan.

Verantwoording

PGGM legt op kwartaal- en jaarbasis verantwoording af over de lijsten. Elk kwartaal rapporteert PGGM over relevante ontwikkelingen aan haar klanten. Daarnaast heeft PGGM een publiek toegankelijke website waarop elk jaar het geïntegreerde jaarverslag vermogensbeheer wordt gepubliceerd. Tevens publiceert PGGM jaarlijks transparantielijsten met de beleggingen per ultimo van het kalenderjaar. Ook publiceert PGGM de gehanteerde productuitsluitingen op haar website.

Bijlage: Toelichting controversiële wapens

Een *nucleair wapen* is ieder apparaat dat nucleaire energie op ongecontroleerde wijze kan laten ontladen en dat een aantal karakteristieke bezit dat het geschikt maakt voor gebruik als wapen. Betrokkenheid treedt op bij productie, ontwikkeling en verkoop van aangepaste hoogwaardige onderdelen van de kernkop, de raket of het gehele wapen en bij onderhoud en verbetering van het wapen. Gedefinieerd in lijn met de UN Treaty for the Prohibition of Nuclear Weapons in Latin America and the Caribbean. De wereldwijde Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT) uit 1968 kent geen heldere definitie.

Bij *chemische wapens* gaat het om chemicaliën met eigenschappen om dood of ander kwaad te veroorzaken door giftige eigenschappen en munitie die is ontworpen om deze chemicaliën te gebruiken als wapen. Gedefinieerd in lijn met de UN Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction.

Bij *biologische wapens* gaat het om microbiologische of biologische stoffen in hoeveelheden die vreedzaam gebruik niet rechtvaardigen en munitie die is ontworpen om deze stoffen te gebruiken als wapen. Gedefinieerd in lijn met de UN Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons and on their Destruction.

Anti-personeel mijnen zijn ontworpen om tot ontploffing te komen door nabijheid of contact met een persoon, met als doel hem of haar te verwonden of te doden. Dergelijke mijnen blijven veelal lange tijd actief na afloop van een militair conflict en leiden zodoende tot burgerslachtoffers. Betrokkenheid treedt op bij productie, ontwikkeling en verkoop van het eindproduct en van ontstekingsmechanismen die speciaal voor dit wapen zijn ontwikkeld. Gedefinieerd in lijn met de Ottawa Convention/UN Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction.

Cluster munitie is een conventionele munitie die is ontworpen om explosieve submunities, die niet meer dan 20 kilogram wegen, te verspreiden of te lossen. De submunitie is onderdeel van de cluster munitie. Betrokkenheid treedt op bij productie, ontwikkeling en verkoop van het eindproduct, maar ook van submunitie, van speciaal aangepaste containers voor die submunities en van ontstekingsmechanismen die speciaal voor dit wapen zijn ontwikkeld. Gedefinieerd in lijn met de Cluster Munitie Conventie: www.clusterconvention.org. Sinds 2013 geldt in Nederland een wettelijk verbod op investeren in clusterbommen. Het investeringsverbod

geldt voor ondernemingen die (cruciale onderdelen van) clustermunitie produceren, verkopen of distribueren. Een in Nederland gevestigde financiële onderneming mag geen transacties (laten) uitvoeren in, leningen verstrekken aan of niet-vrij verhandelbare deelnemingen nemen in deze bedrijven.

Verarmd uranium wordt gebruikt om projectielen geschikt te maken om door bijvoorbeeld bepantsering heen te dringen. De radioactieve lading blijft lange tijd actief in een gebied na afloop van een militair conflict en leidt (sluipend) tot burgerslachtoffers. Betrokkenheid treedt op bij productie, ontwikkeling en verkoop van het eindproduct en van verarmd uranium dat is bestemd voor gebruik in munitie.

Uitvoeringsrichtlijn

Classificatie en Allocatie naar SDI's

Deze uitvoeringsrichtlijn beschrijft hoe PGGM Vermogensbeheer B.V. (hierna: PGGM) invulling geeft aan het classificeren en alloceren naar SDI's. Deze uitvoeringsrichtlijn maakt onderdeel uit van het PGGM Uitvoeringskader Verantwoord Beleggen. Dit Uitvoeringskader geeft aan hoe voor de PGGM-fondsen invulling wordt gegeven aan de verschillende activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen. Het Uitvoeringskader en de uitvoeringsrichtlijnen zijn - waar relevant - van toepassing op gesegregeerde mandaten voor individuele klanten die door PGGM worden beheerd. Het Uitvoeringskader en de uitvoeringsrichtlijnen vormen een nadere uitwerking van de PGGM Overtuigingen en Uitgangspunten ten aanzien van verantwoord beleggen.

Definitie

Voor het beleggen in Sustainable Development Investments (hierna: SDI's) zoekt PGGM voor haar klanten naar beleggingen die niet alleen financieel bijdragen aan het rendement van de portefeuille, maar waarmee PGGM ook de intentie heeft om bij te dragen aan het oplossen van sociaaleconomische of milieuvraagstukken. Het gaat hierbij om afgebakende beleggingen waarbij het mandaat of de belegging voldoet aan deze definitie. Dit wordt afgemeten aan de impact van de gehele waardeketen van de onderliggende belegging. Het realiseren van ESG-verbeteringen in de processen kan hiervan onderdeel zijn (bijvoorbeeld door middel van engagement), maar dit alleen is niet voldoende om dit als een belegging in oplossingen aan te merken.

Doelstelling

Deze beleggingen zijn erop gericht positief bij te dragen aan de oplossing van belangrijke duurzaamheidsvraagstukken, zoals vervat in de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals of SDG's). Daarmee vervullen deze beleggingen de wens van onze klanten bij te dragen aan een meer duurzame wereld en tegelijkertijd financieel rendement te creëren. Voorbeelden zijn beleggingen in schone technologie, duurzame energie en beleggingen die bijdragen aan voedselzekerheid. PGGM zal de (verwachte) maatschappelijke toegevoegde waarde van deze beleggingen meten en monitoren.

Implementatie

PGGM zoekt actief naar mogelijkheden voor haar klanten om te beleggen in SDI's. Hiervoor mengen wij ons in het publieke debat, spreken wij met externe managers die impactfondsen en -producten beheren, en ontwikkelen wij (met externe partijen) nieuwe beleggingsproducten die zijn gericht op het creëren van maatschappelijk impact.

Bij aanvang van een dergelijke belegging wordt vastgesteld welk duurzaamheidsvraagstuk de belegging adresseert, hoe materieel de bijdrage aan de oplossing is en op welke manier de belegging dit doet. PGGM maakt hiervoor gebruik van de door PGGM met andere vermogensbeheerders ontwikkelde taxonomie waar beleggingen op basis van criteria zijn ingedeeld naar SDI's en niet-SDI's. Op basis hiervan stelt PGGM impact-indicatoren op. Waar van toepassing worden deze afgestemd met interne en externe managers en wordt samengewerkt om in opvolgende jaren over deze impact te kunnen rapporteren.

Verantwoording

PGGM legt op kwartaal- en jaarbasis verantwoording af over de beleggingen in oplossingen voor duurzame ontwikkeling. Elk kwartaal rapporteert PGGM over de ontwikkelingen van deze beleggingen aan haar klanten. Op jaarbasis wordt aan klanten gerapporteerd over de duurzaamheidsprestaties van deze beleggingen. Daarnaast heeft PGGM een publiek toegankelijke website waarop elk jaar het geïntegreerde jaarverslag vermogensbeheer wordt gepubliceerd. In het jaarverslag wordt de maatschappelijke toegevoegde waarde van deze beleggingen nader toegelicht.

Belangrijke informatie

Dit document wordt u uitsluitend ter informatie aangeboden en vormt geen advies alsmede geen uitnodiging of aanbod tot het kopen of verkopen van effecten of andere financiële instrumenten. Derden kunnen geen rechten aan dit document ontleen. PGGM Vermogensbeheer B.V. en PGGM Strategic Advisory Services (PSAS) B.V. hebben alle redelijkerwijs mogelijke zorg besteed aan de betrouwbaarheid van dit materiaal, echter aanvaarden geen aansprakelijkheid voor druk- en zetfouten. PGGM Vermogensbeheer B.V. en PGGM Strategic Advisory Services (PSAS) B.V. behouden zich het recht voor dit document te wijzigen.

PGGM

Noordweg Noord 150
Postbus 117, 3700 AC Zeist
Telefoon (030) 277 99 11
www.pggm.nl

